

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kannasoja, Sirpa; Ruonakangas, Santra

Title: Julkisen sektorin sosiaalityöntekijät rakenteellisen sosiaalityön toteuttajina

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat 2023

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Kannasoja, S., & Ruonakangas, S. (2023). Julkisen sektorin sosiaalityöntekijät rakenteellisen sosiaalityön toteuttajina. In K. Närhi, S. Kannasoja, T. Kokkonen, N. Rantamäki, & S. Ruonakangas (Eds.), *Rakenteellisen sosiaalityön tila ja tulevaisuus Suomessa* (pp. 94-105). Jyväskylän yliopisto. Sophi, 154. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9712-0>

5.

Julkisen sektorin sosiaalityöntekijät rakenteellisen sosiaalityön toteuttajina

Sirpa Kannasoja & Santra Ruonakangas

Tässä luvussa tutkitaan faktorianalyysin avulla rakenteellisen sosiaalityön toteutumista eli sitä, mitä rakenteellinen sosiaalityö on julkisella sektorilla työskentelevien sosiaalityöntekijöiden tekemänä työnä. Analyysien tuloksena muodostuu tietoa siitä, millaisiksi osa-alueiksi rakenteellisen sosiaalityön eri tehtäväalueet jakautuvat (ks. taulukko 1).

Analyysien tulokset kuvataan prosentiosuuksien avulla. Kuvaukset ilmentävät sitä, miten paljon tai vähän sosiaalityöntekijät tekevät rakenteellista sosiaalityötä julkisessa sosiaalityössä, mutta myös kansalaistoimijoina.

Taustatietona on kiinnostavaa, että reilu puolet kyselyyn vastanneista sosiaalityöntekijöistä (61,2 %) on sitä mieltä, että heille on selvää, miten rakenteellista sosiaalityötä toteutetaan käytännössä. Lisäksi valtaosa sosiaalityöntekijöistä (85,6 %) on kiinnostunut rakenteellisen sosiaalityön sisällöistä ja toteuttamisesta. Kuitenkin se, miten paljon tai usein sosiaalityöntekijät tekevät rakenteellista sosiaalityötä, on kyselyvastausten perusteella tehtäväalueesta riippuen suhteellisen vähäistä.

Taulukko 1. Rakenteellisen sosiaalityön osa-alueet tehtäväalueittain

Tietotyö	Strategiatyö
Tiedon saaminen	Reformityö
Tiedon tuottaminen	Sosiaalipoliittinen työ
Palvelujärjestelmä- ja asiakastieto	Kansalaisvaikuttaminen
Yhteiskuntarakennetieto	
Tiedon välittäminen	
Inklusiotyö	Oikeudenmukaisuustyö
Tietoisuustyö	Kehittämis- ja tutkimustoiminta
Valtaistamistyö	Järjestötoiminta
Osallistava kehittämistyö	Kirjoittaminen
Yhteistyö	Haastatteluiden antaminen
	Kansalaisaktivismi

5.1 Tietotyö

Tieto, sen saaminen ja käyttäminen, on rakenteellisen sosiaalityön perusta. Ilman tietoa on vaikea edistää sosiaalisista oikeudenmukaisuutta, vähentää eriarvoisuutta ja vahvistaa kansalaisten hyvinvointia.

Tiedon saamisen osalta sosiaalityöntekijöiltä kysyttiin, miltä tahoilta tai mistä lähteistä he saavat tietoa asiakkaiden ja kansalaisten hyvinvoinnista sekä sitä mahdollistavista ja estävistä tekijöistä. Sosiaalityöntekijöiden tiedonlähteet ja tahot, joilta he tietoa saavat, jakautuivat analyysin perusteella asiantuntijalähteisiin, yhteistyöverkostoihin, johtoon, kansalaistoimijoihin, tiedotusvälineisiin, sosiaali- ja potilasasiamiehiin sekä valvontaviranomaisiin.

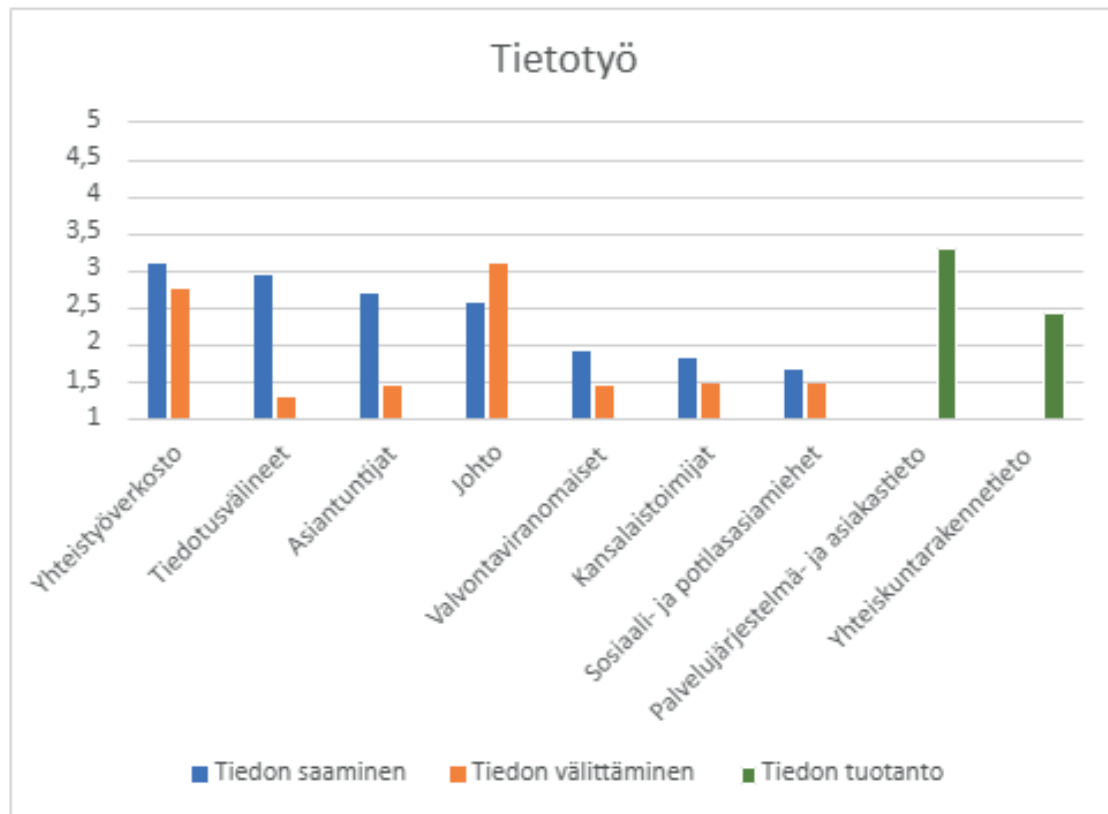
Sosiaalityöntekijät saavat tietoa vaihtelevasti eri tahoilta. Yksittäinen taho, jolta sosiaalityöntekijöiden arvioiden mukaan saadaan kaikkein eniten tietoa, ovat asiakkaat (ka. = 4,2). Analyysin mukaan asiakkaat sisältyvät tiedon saantitahoina monitoimijaiseen yhteistyöverkoston, johon kuuluvat myös samalla ja eri tehtäväalueella toimivat sosiaalityöntekijät, muut sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset ja julkisen sektorin toimijat, yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajat sekä uskonnollisten yhteisöjen toimijat. Tältä monitoimijaiselta yhteistyöverkostolta saatiinkin keskimäärin eniten, kuitenkin vain kohtuullisesti (ka. = 3,1), tietoa verrattuna muihin tiedon lähteisiin. Myös pai-

kallisesti ja valtakunnallisesti toimivilta tiedotusvälineiltä saatiin tietoa lähes yhtä paljon (ka. = 2,9). Hivenen harvemmin tietoa saatiin oman organisaation johdolta (ka. = 2,6) ja niin kutsutuista asiantuntijalähteistä (ka. = 2,7), kuten tieteellisistä julkaisuista, yliopistoilta, ammattikorkeakouluilta, sosiaalialan osaamiskeskuksilta tai muilta asiantuntijalaitoksilta ja ammattilehdistä. Asiantuntijalähteisiin lukeutuivat myös alan koulutukset ja seminaarit sekä ammattirelevantti sosiaalinen media, kuten LinkedIn, Twitter, blogit ja Facebook. Niukimmin, hyvin vähäisesti, tietoa saatiin sosiaali- ja potilasasiamiehiltä (ka. = 1,7), kansalais-toimijoilta (ka. = 1,8) sekä valvontaviranomaisilta (ka. = 1,9). Kansalais-toimijoihin lukeutuvat kehittäjäasiakkaiden, kokemusasiantuntijoiden, asiakasraatien ja -neuvostojen lisäksi sosiaali- ja terveystieteen kansalaisjärjestöt, kylä- ja asuinalueyhdistykset sekä kunnallispoliitikot, kansanedustajat ja ministerit. Valvontaviranomaiset puolestaan pitävät sisällään tahoja, kuten aluehallintovirasto, Valvira, eduskunnan oikeusasiamies ja oikeuskansleri. (Ks. kuvio 1.)

Edellä tarkastelluista tiedon eri lähteistä tai tahoista muodostuu sosiaalimityöntekijöiden tiedon saamiseen linkittyvä yhteistyöverkosto. Verkoston laajuus vaihtelee sosiaalimityöntekijöittäin ollen keskimäärin 24 tiedon lähdettä tai tahoja (asteikko minimi 0, maksimi 32). Laajimmillaan sosiaalimityöntekijöiden yhteistyöverkoston laajuus oli 32 tiedon lähdettä tai tahoja, vähimmillään näitä oli viisi.

Yksi keskeisistä rakenteellisen sosiaalimityön tehtävistä on tiedon tuotanto. Tietoa analysoidaan ja tuotetaan asiakastyön, johtamisen ja vaikuttamisen tarpeisiin, ja se tapahtuu muun muassa eri tahoilta ja lähteistä saadun tiedon pohjalta. Tulosten mukaan sosiaalimityöntekijät tuottavat tietoa asiakkaisiin ja hänen palvelujärjestelmänsä sekä yhteiskuntarakenteisiin liittyen. Siten tiedon tuotanto jaettiin yhteiskuntarakennetiedon sekä palvelujärjestelmä- ja asiakastiedon tuottamisen osa-alueisiin.

Palvelujärjestelmä- ja asiakastietoa sosiaalimityöntekijät tuottavat analysoimalla asiakkaiden tarpeiden yhteiskunnallisia yhteyksiä sekä koostamalla tietoa, joka kuvaa palveluiden toimivuutta ja palvelutarpeita. Tietoa tuotetaan muun muassa palveluiden saatavuuteen, kohtaantoon sekä palvelupolkujen ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamiseen liittyvistä tekijöistä. Tiedon tuottaminen ei rajoitu sosiaalimityössä havaittuihin epäkohtiin tai sosiaalipalveluiden vaikuttavuuteen, vaan sitä tuotetaan laaja-alaisesti sosiaalihuollon ja terveyspalveluiden toimivuudesta

Kuvio 1. Tietotyö (tiedon saamisen ja tiedon välittämisen asteikko: 1=en lainkaan, 2=vähän, 3=kohtuullisesti, 4=paljon ja 5=erittäin paljon; tiedon tuotannon asteikko: 1=en koskaan, 2=harvoin, 3=silloin tällöin, 4=usein ja 5=jatkuvasti)

ja näissä havaituista epäkohdista. Yhteiskuntarakenteisiin liittyvä tieto keskittyy puolestaan tiedon tuottamiseen yleisemmällä tasolla. Yhteiskuntarakennetietoa sosiaalityöntekijät tuottavat koostamalla tietoa sosiaalityön asiakaspäätösten, poliittisen päätöksenteon ja lainsäädännön seurauksista sekä peruspalveluiden ja yhdyskuntarakennepalveluiden epäkohdista ja tarpeista. Huomiota kiinnitetään esimerkiksi sivistys-, kulttuuri- ja liikuntapalveluiden sekä kaavoituksen ja joukkoliikenteen toimivuuteen. Sosiaalisen asiantuntijoina sosiaalityöntekijät tuottavat tietoa myös ajankohtaisista sosiaalisista ilmiöistä ja eri väestöryhmiä syrjivistä toimintakulttuureista.

Tutkimukseen osallistuneet sosiaalityöntekijät tuottivat palvelujärjestelmä- ja asiakastietoa keskimääräisesti melko usein (ka. = 3,3) eli huomattavasti useammin kuin yhteiskuntarakennetietoa (ka. = 2,4) (ks.

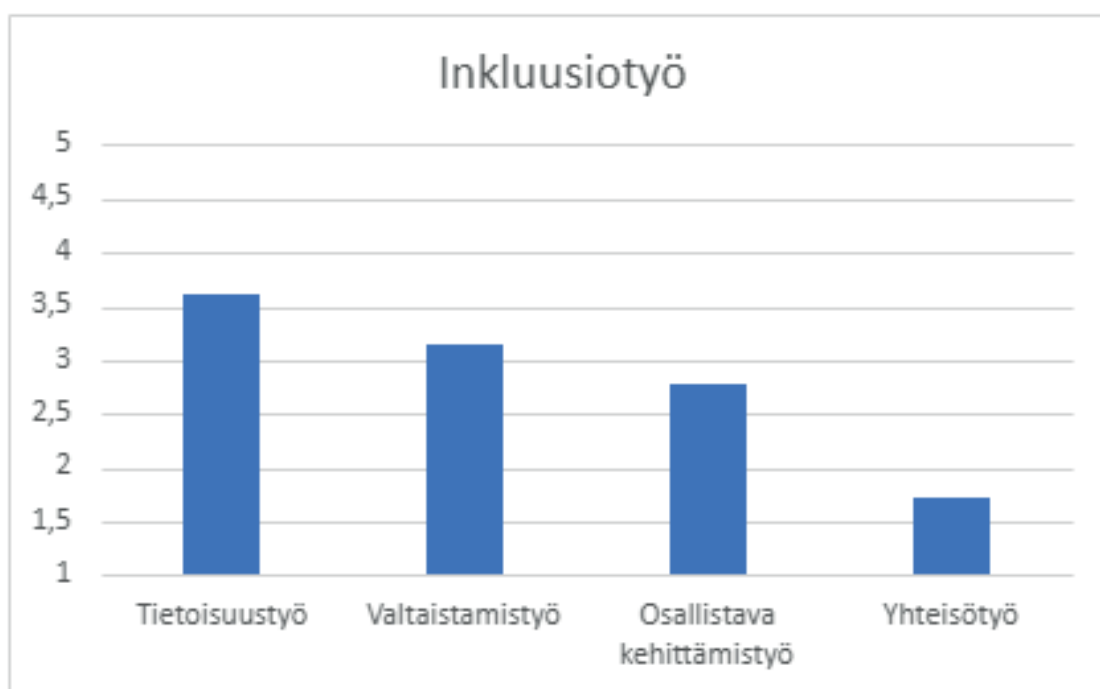
kuvio 1). Vaikka palvelujärjestelmä- ja asiakastiedon tuottaminen on yleisempää kuin yhteiskuntarakennetiedon tuottaminen, huomio kohdistuu siihen, ettei sekään ole erityisen olennainen osa sosiaalityöntekijöiden toimintaa: reilu kolmasosa (35,8 %) työntekijöistä tuotti tietoa vain harvoin tai korkeintaan silloin tällöin. Myöskään yhteiskuntarakennetiedon tuottaminen ei ole keskeinen osa sosiaalityöntekijöiden toimintaa, suurin osa (77,5 %) tuotti sitä korkeintaan silloin tällöin. Ainostaan vajaa kymmenesosa (8,6 %) sosiaalityöntekijöistä tuotti yhteiskuntarakennetietoa usein tai jatkuvasti.

Rakenteellisessa sosiaalityössä tiedon tuottamisen osalta on olennaista, että tieto – saatu ja tuotettu – ei jää vain sosiaalityöntekijän itsensä haltuun. Sen lisäksi, että sosiaalityöntekijät käyttävät tietoa oman työnsä tukena, rakenteellisen sosiaalityön päämäärien kannalta on tärkeää, että tieto välittyy eteenpäin muiden toimijoiden hyödynnettäväksi. Keskimäärin sosiaalityöntekijät välittävät tietoa eteenpäin eri tahoille vain vähän (ka. = 1,9). Sosiaalityöntekijät välittävät saamaansa ja tuottaamaansa tietoa eniten, kuitenkin vain kohtuullisesti oman organisaation johdolle (ka. = 2,9) sekä asiakkaille ja yhteistyöverkostoille (ka. = 2,7). Hyvin vähän tietoa välitettiin asiantuntijatahoille (ka. = 1,4), kansalais-toimijoille (ka. = 1,4), sosiaali- ja potilasasiamiehille (ka. = 1,4), valvontaviranomaisille (ka. = 1,3) sekä tiedotusvälineille (ka. = 1,2). (Ks. kuvio 1.) Suuri osa (26,8–71,6 %¹) sosiaalityöntekijöistä ei välitä lainkaan tietoa asiantuntijatahoille, tiedotusvälineille, sosiaali- ja potilasasiamiehille, kansalaistoimijoille tai valvontaviranomaisille. Oman organisaation johdolle, jolle tiedon välittäminen oli yleisintä, tietoa välitti vähintäänkin paljon vain noin neljäsosa (25,3 %) tutkimukseen osallistuneista, ja vastaavasti yhteistyöverkostoille vajaa kaksi prosenttia (1,9 %) vastaajista. Tiedon välittämisen kohteena olevan yhteistyöverkoston laajuus vaihteli sosiaalityöntekijöittäin nollan ja 32 eri tahon välillä. Keskimäärin tietoa välitettiin 16 eri taholle eli huomattavasti vähäisemmälle määrälle kuin miltä tietoa saatiin (24 eri tahoja tai tiedon lähdettä).

1 Vaihteluväli kuvaa minimiä ja maksimia eri tahojen osalta, keille sosiaalityöntekijät eivät välitä ollenkaan tietoa.

5.2 Inklusiotyö sosiaalisten suhteiden tasolla

Inklusiotyöhön liittyvissä väittämissä sisään rakennettuna ajatuksena oli, että rakenteelliseen sosiaalityöhön sisältyvä vaikuttamistoiminta tapahtuu Mullalyn (2007) rakennejaottelun sosiaalisten suhteiden tasolla (ks. luvut 2.1 ja 4.3). Analyysin perusteella inklusiotyö jakautui neljään osa-alueeseen: tietoisuustyö, valtaistamistyö, osallistava kehittämistyö ja yhteisötyö. Tietoisuustyön tavoitteena on yhteisten keskusteluiden ja tiedottamisen avulla vahvistaa asiakkaiden tietoisuutta heidän elämäntilanteiden rakenteellisista syistä ja lisätä tietoa erilaisista osallistumisen mahdollisuuksista, kuten vertaistuesta ja osallisuutta tukevasta yhdistystoiminnasta. Tietoisuustyötä tehdään kaikista inklusiotyön, mutta myös kaikista rakenteellisen sosiaalityön osa-alueista useimmin, keskimäärin usein (ka. = 3,6; ks. kuvio 2). Lähes puolet (43,9 %) sosiaalityöntekijöistä tekee tietoisuustyötä usein tai jatkuvasti ja vajaa 14 prosenttia vain harvoin. Asiakastyötä tekevät sosiaalityöntekijät toteuttavat tietoisuustyötä hiukan useammin (ka. = 3,4) kuin johtavat sosiaalityöntekijät (ka. = 3,3).

Kuvio 2. Inklusiotyö (asteikko: 1=en koskaan, 2=harvoin, 3=silloin tällöin, 4=usein ja 5=jatkuvasti)

Toiseksi yleisin inklusiotyön työmuoto on valtaistamistyö, jota sosiaalityöntekijät toteuttavat silloin tällöin (ka. = 3,2; ks. kuvio 2). Val-

taistamistyötä tehdään neuvomalla asiakkaita ja kuntalaisia antamaan palautetta, neuvomalla tekemään muistutus tai kantelu palveluissa havaitsemastaan epäkohdasta tai palveluissa kohtaamastaan epäasiallisesta kohtelusta sekä ohjaamalla asiakkaita tekemään valituksia sosiaalihuollon päätöksistä. Noin neljäsosa (24,5 %) sosiaalityöntekijöistä teki valtaistamistyötä vähintäänkin usein ja vajaa neljäsosa (22,6 %) vain harvoin.

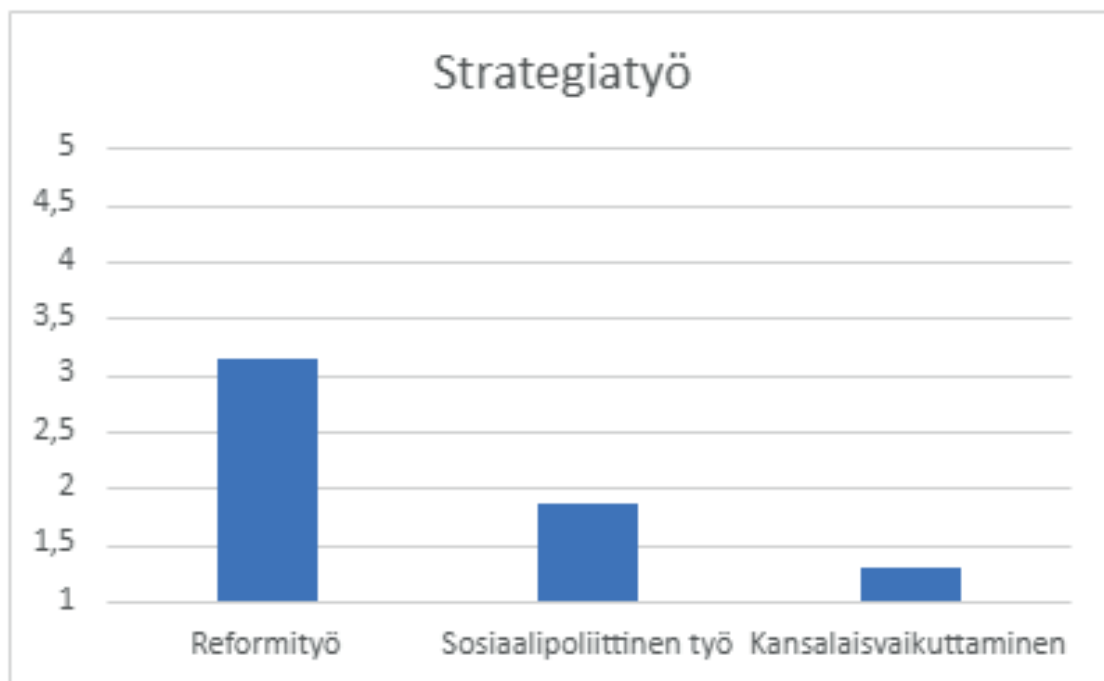
Inklusiotyötä toteutetaan myös osallistavan kehittämistyön avulla. Osallistavaa kehittämistyötä sosiaalityöntekijät toteuttavat yhteistyössä asiakkaiden ja yhteistyöverkostojen kanssa esimerkiksi parantaakseen palvelujärjestelmän toimivuutta, osallistamalla asiakkaiden tarpeita vastaavan ryhmämuotoisen toiminnan suunnitteluun tai toteutukseen sekä puolustamalla asiakkaiden oikeuksien toteutumista palvelujärjestelmässä. Osallistavan kehittämistyön avulla pyritään myös muokkaamaan vallitsevaa asenneilmapiiriä erilaisuutta hyväksyvämmäksi. Osallistavaa kehittämistyötä sosiaalityöntekijät tekevät hiukan harvemmin kuin tietoisuus- ja valtaistamistyötä, keskimäärin silloin tällöin (ka. = 2,8; ks. kuvio 2). Vajaa kymmenesosa (7,2 %) sosiaalityöntekijöistä teki osallistuvaa kehittämistyötä vähintäänkin usein, kun vajaa neljäsosa (24,0 %) vastaajista teki sitä korkeintaan harvoin.

Tietoisuustyön, valtaistamistyön ja osallistavan kehittämistyön lisäksi inklusiotyötä voidaan toteuttaa yhteistyön avulla. Yhteistyötä tehdään jalkautumalla kohtamaan kuntalaisia matalan kynnyksen kohtaamispaikoille, kuten asukastuville, kylätaloille ja yhdistysten tiloihin, tapaamalla kuntalaisia erilaisissa tilaisuuksissa tiedottaen esimerkiksi palveluista ja ajankohtaisista sosiaalisista ilmiöistä, luomalla asukkaille mahdollisuuksia vaikuttaa asuinalueensa toimivuuteen sekä osallistamalla yhdyskuntarakenteiden kehittämiseen. Yhteistyötä sosiaalityöntekijät tekevät keskimäärin hyvin harvoin (ka. = 1,7; ks. kuvio 2), joka viides ei koskaan (20,0 %).

5.3 Strategiatyö instituutioiden tasolla

Strategiatyöhön liittyvissä väittämissä sisään rakennettuna ajatuksena oli, että rakenteelliseen sosiaalityöhön sisältyvä vaikuttamistoiminta tapah-

tuu Mullalyn (2007) rakennejaottelun sosiaalisten instituutioiden tasolla (ks. luvut 2.1 ja 4.3). Analyysin perusteella strategiatyö jakautui reformityön, sosiaalipoliittisen työn ja kansalaisvaikuttamisen osa-alueisiin. Reformityötä toteutetaan tekemällä ehdotuksia työyhteisön toimintakäytäntöjen, sosiaalityön tehtäväalueiden välisen yhteistyön ja moniammatillisten ja monitoimijaisten verkostojen toimintakäytäntöjen kehittämiseksi sekä tekemällä ehdotuksia uusien palveluiden järjestämisestä tai etuuksien uudentamisesta. Sosiaalityöntekijät toteuttavat reformityötä strategiatyön osa-alueista useimmin, kuitenkin vain silloin tällöin (ka. = 3,1; ks. kuvio 3). Reilu kymmenesosa (12,8 %) teki reformityötä vähintäänkin usein ja joka kymmenes (9,9 %) korkeintaan harvoin.

Kuvio 3. Strategiatyö (asteikko: 1=en koskaan, 2=harvoin, 3=silloin tällöin, 4=usein ja 5=jatkuvasti)

Sosiaalipoliittista työtä toteutetaan tekemällä ehdotuksia strategia-asiakirjoihin, tuottamalla sisältöä hyvinvointikertomuksiin, osallistamalla sosiaalisten vaikutusten ennakointi- ja arviointityöhön, toimimalla sosiaalityön asiantuntijana erilaisissa selvitystyöryhmissä, lautakunnissa tai eduskunnassa, tekemällä kehittämis- ja muutosehdotuksia kunnan johtaville viranhaltijoille tai poliittisille päätöksentekijöille sekä osallis-

tumalla lainsäädännön kehittämiseen. Myös sosiaalityössä käytettävien tietojärjestelmien kehittämiseen osallistuminen sisältyy tässä aineistossa sosiaalipoliittiseen työhön. Tulokset osoittavat, että sosiaalityöntekijät eivät tee sosiaalipoliittista työtä juuri lainkaan (ka. = 1,9; ks. kuvio 3): ainoastaan 2,4 prosenttia toteuttaa sosiaalipoliittista työtä vähintäänkin usein ja suurin osa (69,1 %) korkeintaan harvoin.

Sosiaalipoliittisen työn ja reformityön lisäksi sosiaalityöntekijät voivat toteuttaa strategiatyötä kansalaisvaikuttamisen keinoin. Kansalaisvaikuttamista toteutetaan pääsääntöisesti vapaa-ajalla sen koostuessa esimerkiksi kuntalaisaloitteiden tekemisestä sekä toimimisesta aktiivijäsenenä kansalais- tai ammattijärjestössä tai kunnallispoliitikkona. Sosiaalityöntekijät osallistuivat kansalaisvaikuttamiseen hyvin harvoin (ka. = 1,3; ks. kuvio 3), suurin osa (60,3 %) ei koskaan.

5.4 Oikeudenmukaisuustyö arvojen ja uskomusjärjestelmien tasolla

Oikeudenmukaisuustyöhön liittyvissä väittämissä sisään rakennettuna ajatuksena oli, että rakenteelliseen sosiaalityöhön sisältyvä vaikuttamistoiminta tapahtuu Mullalyn (2007) rakennejaottelun ideologioiden tasolla (ks. luvut 2.1 ja 4.3). Tutkimuksessa oikeudenmukaisuustyö sisältää keinoja, joita sosiaalityöntekijät hyödyntävät herättääkseen keskustelua sosiaalityölle tärkeistä asioista. Puolustaessaan heikossa asemassa olevia ihmisryhmiä, luodessaan kuvaa ympäröivästä palvelujärjestelmästä, sosiaalityöstä tai erilaisista epäkohdista sosiaalityöntekijät käyttävät oikeudenmukaisuustyön keinoja kehittämis- ja tutkimustoimintaa, kirjoittamista, haastatteluita, kansalaisaktivismia ja järjestötoimintaa. Näistä erityisesti kansalaisaktivismi ja järjestötoiminta ovat rakenteellisen sosiaalityön oikeudenmukaisuustyön keinoja, joita sosiaalityöntekijät hyödyntävät vapaa-ajallaan.

Herättääkseen keskustelua sosiaalityölle tärkeistä asioista sosiaalityöntekijät hyödyntävät rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisessa erilaisia oikeudenmukaisuustyön keinoja hyvin harvoin, keskimäärin jopa harvemmin kuin kerran vuodessa (ka. = 1,4). Keskimääräisesti eniten, kuitenkin vain noin kerran vuodessa, sosiaalityöntekijät hyödynsivät kehittämis- ja tutkimustoimintaa (ka. = 1,6; ks. kuvio 4). Sitä tehdään

toimimalla itse kehittämis- tai tutkimushankkeessa, ideoimalla kehittämis- tai tutkimusaiheita yhdessä kehittäjien tai tutkijoiden kanssa, osallistumalla kehittämis- tai tutkimushankkeisiin informantin roolissa sekä pitämällä puheenvuoroja seminaareissa ja kokouksissa. Huomattavan suuri osuus (37,3 %) sosiaalityöntekijöistä ei kertomansa mukaan ollut viimeisen kolmen vuoden aikana osallistunut kehittämis- tai tutkimustoimintaan lainkaan – näin siitäkkin huolimatta, että he parhaillaan olivat vastaamassa tutkimuskyselyyn. Kehittämis- ja tutkimustoimintaan osallistuminen on jonkin verran yleisempää johtavien sosiaalityöntekijöiden (ka. = 1,9) kuin asiakastyötä tekevien sosiaalityöntekijöiden (ka. = 1,4) keskuudessa ($p < ,001$). Kuitenkin reilu viidesosa (22,8 %) johtavista sosiaalityöntekijöistä ilmoitti, että he eivät ole tehneet tätä oikeudenmukaisuustyön muotoa viimeisen kolmen vuoden aikana.

Kuvio 4. Oikeudenmukaisuustyö (asteikko: 1=en koskaan, 2=1–3 kertaa kolmessa vuodessa, 3=4–6 kertaa kolmessa vuodessa, 4=7–9 kertaa kolmessa vuodessa ja 5=10 kertaa tai useammin kolmessa vuodessa)

Sosiaalityöntekijöiden osallistuminen lähinnä vapaa-ajalla tapahtuvaan oikeudenmukaisuutta edistävään ja sosiaalityölle tärkeistä asioista keskustelua herättämään pyrkivään järjestötoimintaan näyttäytyy suhteellisen vähäisenä (ka. = 1,5; ks. kuvio 4). Vastaajista suurin osa (67,2 %) ei ollut osallistunut järjestötoimintaan kertaakaan viimeisen kolmen vuoden aikana. Vajaa viisi prosenttia (4,7 %) sosiaalityöntekijöistä on hyödyntänyt järjestötoimintaa oikeudenmukaisuustyön keinona vähintään kymmenen kertaa viimeisen kolmen vuoden aikana.

Kirjoittamista sosiaalityöntekijät hyödynsivät oikeudenmukaisuustyön keinona keskimäärin noin 1–3 kertaa kolmessa vuodessa (ka. = 1,3; ks. kuvio 4). Pyrkinessään herättelemään yhteiskunnallista keskustelua sosiaalityölle tärkeistä asioista sosiaalityöntekijät kirjoittavat tieteellisten julkaisujen lisäksi sanomalehtiin sekä kansalaisjärjestöjen, keskusliittojen tai ammattijärjestöjen lehtiin ja julkaisevat ammattialaan liittyviä kirjoituksia sosiaalisessa mediassa, kuten Twitterissä, LinkedInissä, Tik Tokissa tai Facebookissa. Aktiivisimpia sosiaalityöntekijät olivat sosiaalisessa mediassa, jossa käytyihin ammatillisiin keskusteluihin vajaa kuudesosa (15,9 %) vastaajista oli osallistunut vähintään 10 kertaa viimeisten kolmen vuoden aikana. Samalla ajalla noin kymmenesosa (9,8 %) sosiaalityöntekijöistä oli julkaissut vähintään yhden tieteellisen julkaisun, kuten tieteellisen artikkelin tai puheenvuorotekstin. Sen sijaan lähes puolet (43,2 %) sosiaalityöntekijöistä ei ollut kirjoittanut kertaakaan viimeisen kolmen vuoden aikana lehtikirjoitusta, ei ollut kirjoittanut tieteellisiä julkaisuja, eikä osallistunut keskusteluun sosiaalisessa mediassa.

Myös haastatteluiden antaminen tai niihin osallistuminen oli sosiaalityöntekijöiden joukossa suhteellisen harvinaista, keskimäärin näin oli viimeisen kolmen vuoden aikana tapahtunut korkeintaan kerran (ka. = 1,2; ks. kuvio 4). Suurin osa sosiaalityöntekijöistä ei ole viimeisen kolmen vuoden aikana antanut yhtään haastattelua sanomalehteen (64,8 %), radioon (90,5 %) tai televisioon (95,2 %). Vaikka tehtäväkuvien perusteella voisi olettaa, että johtavassa asemassa olevilta sosiaalityöntekijöiltä pyydetään haastatteluita asiakastyössä työskenteleviä todennäköisemmin, myöskään he eivät hyödynnä niitä oikeudenmukaisuustyön keinona kovin usein. Johtavista sosiaalityöntekijöistä ainoastaan joka kymmenes (10,2 %) on osallistunut televisiohaastatteluun keskimäärin kerran kolmen vuoden aikana. Radiohaastatteluihin osallistuminen on

kokonaisuudessaan hiukan yleisempää. Niihin johtavista sosiaalityöntekijöistä lähes viidesosa (18,7 %) on osallistunut noin kerran kolmen vuoden aikana. Eniten haastatteluita johtavat sosiaalityöntekijät antoivat sanomalehdissä: yli puolet (57,4 %) on antanut haastattelun vähintään kerran viimeisen kolmen vuoden aikana. Asiakastyötä tekevät sosiaalityöntekijät osallistuivat haastatteluihin huomattavasti harvemmin.

Kaikkein vähäisimpään rooliin oikeudenmukaisuustyön keinoista jää kansalaisaktivismi, jolla tässä kyselyssä tarkoitetaan mielenosoitukseen osallistumista. Kansalaisaktivismiin, kuten myös muihin kansalais toiminnan muotoihin, sosiaalityöntekijät osallistuivat hyvin harvoin (ka. = 1,2; ks. kuvio 4). Noin joka kuudes (15,4 %) oli hyödyntänyt kansalaisaktivismia vähintään kerran kolmen vuoden aikana puolustaessaan heikossa asemassa olevia ihmisryhmiä, luodessaan kuvaa ympäröivästä palvelujärjestelmästä, sosiaalityöstä tai erilaisista epäkohdista.

Tässä luvussa rakenteellisen sosiaalityön teoreettis-käsitteellistä jäsenystä on tarkasteltu empiirisen aineiston avulla sekä rakenteellisen sosiaalityön määrällistä toteutumista. Ensinnäkin voidaan havaita, että kyselyn avulla ymmärrys rakenteellisen sosiaalityön sisällöistä jäsenyi, kun Pohjolan teoreettis-käsitteellistä jäsenystä tarkasteltiin suhteessa Mullan (2007) sosiaalisten rakenteiden tasoihin. Toisekseen voidaan tulkita, että julkisella sektorilla toimivat sosiaalityöntekijät tekevät rakenteellista sosiaalityötä työssään ja kansalaistoimijoina vain vähän. Vahvimmin rakenteellista sosiaalityötä toteutetaan sosiaalisten suhteiden tasolla inkluusiotyönä muiden rakenteellisen sosiaalityön tehtäväalueiden jäädessä toteutukseltaan vähäisiksi tai jopa hyvin vähäisiksi.